

Groningse schrijfster schetst ontluisterend beeld van psychiatrie

De kracht van Selma Parmentier

Vrijdag
5 mei
2000

Boeken

In haar derde roman 'Rooksignalen' heeft de Groninger schrijfster Selma Parmentier een ontluisterend beeld geschetst van de hedendaagse psychiatrie. Centraal in het verhaal staat de vrouw Nora - ergens in de vijftig, moeder van twee kinderen en bouwend aan een flinke carrière - die vanwege een depressie in de kliniek De Havenkade belandt. Ze hoopt daar hulp te kunnen krijgen, maar komt uiteindelijk bedrogen uit. Net zoals in het vorige werk van Parmentier is 'Rooksignalen' een roman over personages die op zoek zijn naar menselijk contact en waarin aan de horizon een lichtpuntje valt te ontdekken.

Het zijn geen eenvoudige onderwerpen die Selma Parmentier in haar romans aansnijdt. Ze debuteerde vier jaar geleden met *Witte doeken*, een aangrijpende roman over een problematisch onderwerp: incest. Een jaar later verscheen *Het vijfde jaargetijde*, een roman waarin de personages proberen te ontsnappen aan de dagelijkse sleur. Alhoewel het onderwerp in deze roman verschilt met dat van *Witte doeken*, zijn de parallellen talrijk. In beide boeken staan menselijke relaties centraal, en de personages kunnen maar moeilijk naar voren brengen wat er daadwerkelijk in hen leeft.

Door **Jacob Moerman**

Het zijn precies deze thema's die naar voren komen in *Rooksignalen*. Het leven van hoofdfiguur Nora Pilon lijkt aanvankelijk vlekkeloos te verlopen. Ze heeft twee kinderen en een liefhebberende man, werkt als adjunct-directeur bij een middelgroot architectenkantoor en is zojuist grootmoeder geworden. En alle problemen en tegenslagen heeft ze altijd weg kunnen werken. 'Van alle moeders op school was haar moeder de sterkste geweest', weet dochter Iris zich te herinneren. Maar dan verandert het reactievermogen van Nora plotseling. Als ze haar kleindochter voor het eerst in de armen houdt, kan ze haar tranen niet meer bedwingen en is sprake van een uitzonderlijk moment. En vervolgens stapelen de problemen op het werk zich op: 'Op haar werk leek alles wat ze deed opeens betrekkelijk, terwijl ze voorheen zo zorgvuldig de inhoud van brieven en contracten componeerde.'

Parmentier heeft de veranderingen van haar hoofdfiguur op een suggestieve wijze stapje voor stapje blootgelegd. Door deze minutieuze manier van beschrijven, worden de onzekerheden van Nora voor de lezers voelbaar gemaakt, zonder dat je precies aan kunt wijzen wat er precies met haar aan de hand is. Effectief is ook de manier waarop de schrijfster in deze roman gebruik heeft gemaakt van de snelle wisselingen in perspectief en tijd. Op die manier word je heen

en weer geslingerd, waardoor de roman een soort eigenaardige spanning heeft gekregen en je van alle personages (echtgenoot, collega's, kinderen) langzaam maar zeker een volledig beeld krijgt. Hierdoor worden niet alleen de onzekerheden van Nora overgebracht, maar ook die van de mensen om haar heen. Zij weten niet precies hoe ze haar 'rooksignalen' kunnen lezen en haar problemen moeten benaderen. Naar de psychiatrische kliniek dan maar?

Pillen

Inderdaad, Nora belandt in het tweede deel van *Rooksignalen* in de kliniek De Havenkade, in de hoop daar haar problemen op te kunnen lossen. Maar dat valt tegen: ze wordt al snel volgestopt met allerlei pillen en kan alleen maar meedoen met de 'arbeidstherapie': plakken, knutselen en figuurzagen. Bovendien kan ze met niemand over haar problemen praten en is de sfeer in de kliniek - de directeur luistert niet voor niets naar de naam Bint, zoals in het gelijknamige verhaal van F. Bordewijk - uitermate kil en beklemmend. Ook die sfeer, die doet denken aan die uit Ken Kesey's verfilmde roman *One flew over the Cuckoo's*

Nest met Jack Nicholson in de hoofdrol, weet Parmentier treffend over te brengen. En het zijn dan vooral de details die deze sfeer bepalen; als Nora eindelijk weer eens kan praten met haar man en schoonzoorn in een nabijgelegen café, zet de serveerster 'drie koffie met een voetbad' neer. En als ze probeert te glimlachen voelt haar huid aan als 'een masker dat op diverse plaatsen kon openbarsten.'

Prestatiedruk

Parmentier heeft in *Rooksignalen* gelukkig niet teveel de nadruk gelegd op de achtergrond van de problemen van haar hoofdfiguur. Dat die uiteindelijk lijken te liggen bij een autoritaire vader en een prestatiedruk, is in deze roman van een ondergeschikt belang. *Rooksignalen* moet het vooral hebben van de kracht waarmee de schrijfster haar verhaal voelbaar heeft weten te maken. En de kracht die Parmentier in deze roman heeft laten zien, is van een voor Nederlandse begrip overtuigende klasse.

Selma Parmentier: 'Rooksignalen'. Uitgeverij Passage, Groningen. Prijs: fl.32,50.

► Selma Parmentier weet de sfeer in de psychiatrische inrichting treffend over te brengen.

Foto: DGP